

Stworzony w ramach integracji europejskiej rynek wewnętrzny, w którym zapewnia się obywatelom swobodę przepływu towarów, usług, osób i kapitału wymagał podjęcia działań w zakresie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. W tym obszarze szczególne znaczenia ma współpraca sądowa, która pozwala na pełne wykorzystanie wspólnego projektu bez szkody dla bezpieczeństwa obywateli. Współpraca sądowa, zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych opiera się na zasadzie wzajemnego zaufania państw członkowskich do swoich wymiarów sprawiedliwości.

Celem dysertacji jest konceptualizacja wskazanej zasady. Punktem wyjścia jest określenie kontekstu, w którym ona funkcjonuje. Przede wszystkim przeanalizować należy unijny porządek prawny, przed którym ponowoczesność stawia wiele wyzwań. Unia współkształtuje tendencje globalne, z drugiej strony sama im podlega. Proliferacja stanowienia i stosowania prawa tworzą konglomerat przepisów o nieusystematyzowanej strukturze. Widoczne jest rozmycie wartości, tak w relacjach międzyludzkich, jak i w procesie tworzenia i egzekwowania prawa. Tendencje te dostrzegalne są na płaszczyźnie unijnej. Należy wzmocnić unijne *raison d'être*, co jest konieczne także dla przezwyciężenia kryzysu wartości, związanego z dochodzeniem do władzy partii dążących do stworzenia illiberal democracy. Umocnienie podstaw aksjologicznych Unii, pozwoli na wzmocnienie nowego unijnego porządku prawnego, którego ważnym jego elementem są wspólne wartości określone w art. 2 TUE, lojalność oraz zaufanie. Wartości stanowią element łączący państwa członkowskie i zapewniający spójne działania Unii oraz państw członkowskich. Lojalność oraz zaufanie stanowią cechę charakteryzującą wzajemne relacji Unii i państw członkowskich oraz samych państw członkowskich, co jest dowodem szczególnie złożonej współpracy podmiotów unijnych.

Znaczenie zaufania w płaszczyźnie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości uzasadnia ukształtowanie jej w formie systemowej zasady ogólnej prawa unijnego. U jej podstaw leżą wspólne wartości oraz zasada lojalności. Wspólne wartości realizowane są przez kulturę praw podstawowych Unii Europejskiej, która stanowi strukturę instrumentów w zakresie ochrony praw podstawowych, obowiązujących we wszystkich państwach członkowskich. Na jej kształt decydujący wpływ ma system Unii Europejskiej, system Rady Europy oraz system Organizacji Narodów Zjednoczonych. Współistnienie i powiązanie na poziomie unijnym tych rozwiązań stanowi podstawę do stwierdzenia, iż w jej obrębie istnieje równoważny (ale nie jednolity) poziom ochrony praw podstawowych.

Unia stworzyła ponadto mechanizmy pogłębiające wzajemne zaufanie. Można je zasadniczo skategoryzować w dwie grupy. Pierwsza dotyczy Europejskiej kultury

sądowniczej i obejmuje regulacje i działania zbliżające organy wymiaru sprawiedliwości, podnosząc ich poziom funkcjonowania i świadomość istnienia mechanizmów unijnych. Druga kategoria odnosi się do regulacji zapewniających jednolite stosowania prawa unijnego, co jest niezbędne, ze względu na odmienności krajowych systemów prawnych, różnice językowe, ale przede wszystkim sposób wykładni prawa unijnego, akcentujący cel, funkcję i kontekst przepisu.

Przełożeniem zasady wzajemnego zaufania na treść prawa unijnego są instrumenty w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń, tak w sprawach cywilnych, jak i karnych. Dotychczas przyjęto kilkadziesiąt regulacji, które swoim zakresem pokrywają niemal wszystkie rodzaje orzeczeń. Stanowią one usprawnienie tradycyjnych mechanizmów współpracy sądowej bądź wprowadzają zupełnie nowe, autonomiczne rozwiązania. Założeniem instrumentów jest zapewnienie swobodnego przepływu orzeczeń, który jednak nie może prowadzić do naruszenia praw podstawowych jednostki, przede wszystkim w zakresie prawa do obrony. Dlatego też zakres wymaganego zaufania w poszczególnych instrumentach jest różny. Wspólnym mianownikiem jest przyjęcie zasady wzajemnego zaufania państw członkowskich do swoich wymiarów sprawiedliwości jako nakazu optymalizacji, który nie wymaga „ślepego zaufania” a regulacje unijne określają jego minimalny poziom.

Internal market built within the framework of European integration, which provides citizens with freedom of movement for goods, services, people and capital, required action in the area of freedom, security and justice. Judicial cooperation is of particular importance in this area, since it allows full use of the joint project without detriment to the security of citizens. Judicial cooperation, both in civil and criminal matters, is based on the principle of mutual trust between Member States in the area of their judicial systems.

The purpose of the dissertation is the conceptualization of the aforementioned principle. The starting point is to determine the context in which it operates. First and foremost, the EU's legal order, in which postmodernity is subjected to many challenges, must be analyzed. The Union co-creates global tendencies, on the other hand is itself influenced by them. Proliferation of lawmaking and the application of law create a conglomerate of unstructured regulations. Blurring of values is visible, both in interpersonal relationships and in the process of creation and enforcement of law. These tendencies are noticeable on the EU level. It is necessary to strengthen the EU's *raison d'être*, especially in order to overcome the crisis of values connected with the raising presence of the political party's willing to create illiberal democracies. Strengthening the Union's axiological foundations will allow the strengthening of the new EU legal order, of which the joint elements are the common values set out in Art. 2 TEU, namely loyalty and trust. Values are a fundament that connects the Member States and ensures consistent cooperation between the Union and the Member States. Loyalty and trust are a characteristic of the relationship between the Union and the Member States and the Member States themselves, which is a proof of the particularly complex cooperation of EU entities.

The importance of trust in the area of freedom, security and justice explains its formation as a general principle of EU law system. At its basis are the common values and the principle of loyalty. Common values are realized by the fundamental rights culture of the European Union, which is a framework for the protection of fundamental rights in all Member States. Its shape is influenced by the European Union system, the Council of Europe system and the United Nations system. The coexistence and linkage at EU level provides the basis for the conclusion that there is an equivalent (but not uniform) level of protection of fundamental rights within it.

The Union has also created mechanisms for deepening mutual trust. They can be broadly categorized into two groups. The first concerns the European judicial culture and includes regulations and actions bringing the judiciary closer, raising their level of functioning and awareness of the existence of EU mechanisms. The second category refers to regulations that

ensure the uniform application of EU law, which is necessary because of differences in national legal systems, linguistic differences and, above all, the interpretation of EU law, emphasizing the purpose, function and context of the provision.

Tangible result of the principle of mutual trust into the content of EU, are instruments for the recognition and enforcement of judgments, both in civil and criminal cases. So far, dozens of regulations have been adopted, which cover nearly all types of judgments. They streamline traditional judicial cooperation mechanisms or introduce completely new, autonomous solutions. The purpose of the instruments is to ensure the free movement of judgments, which, however, can not infringe upon the fundamental rights of the individual, in particular the right to defend. Therefore, the level of trust required in each instrument is different. The common denominator is the adoption of the principle of mutual trust between Member States in their judicial systems as an optimization command that does not require "blind trust" but EU defines its minimum level.